

Vroegsignalering en basiszorg

De mentor is de spil van de begeleiding. Hij handelt op basis van wat hij en anderen signaleren. Iedere mentor wil daarbij kunnen uitgaan van ondersteuning door de specialisten van het intern zorgoverleg of van het Zorg Advies Team.

'Het was zo raar... ik had hem nog nooit zo zien reageren. Normaal gesproken is hij een stille jongen, maar nu deed hij ronduit vreemd. Hij moest een toets maken en er kwam niets op papier, werkelijk geen letter. En hij lachte er ook nog om..... Niet gewoon lachen, nee echt zo heel overdreven. Het leek wel alsof hij stoned was...'

Wat moet een mentor die zoiets opmerkt? Schouders ophalen? Een incident, het kan gebeuren, ach, je kan toch niet overal iets achter zoeken? Veel ziekteverzuim vorig jaar, moeder vier jaar geleden overleden. Met de hakken over de sloot naar klas 4. Heeft het er iets mee te maken? Mentoren hebben op veel momenten keuzes te maken: 'Hier moet ik iets mee', of: 'Ik reageer hier maar even niet op'. Word je boos? Of ga je meteen naar de leerlingbegeleider, dit mag toch niet op school? Of ga je het gesprek aan met die leerling?

Kort lijstje

Op verreweg de meeste scholen zijn mentoren degenen die het dichtst bij hun leerlingen staan. Zij kennen de dossiers van de leerlingen goed. Niet dat ze alle citoscores uit hun hoofd moeten weten, maar of een leerling extra aandacht nodig heeft voor bepaalde vakken omdat er bijvoorbeeld sprake is van dyslexie. Of dat er thuis iets aan de hand is. Daarbij heeft de mentor een 'kort lijstje' met het thuisfront. Niet alleen als het slecht gaat met een leerling, maar juist ook als het goed gaat. Zodat hij een goede band met de ouders heeft als er een keer iets besproken moet worden dat minder aangenaam is.

Vroegsignalering

Tijdige signalering van problemen van kinderen én hun ouders is van groot belang voor een goede ontwikkeling van leerlingen en de leerprestaties. Vroegsignalering is binnen de school

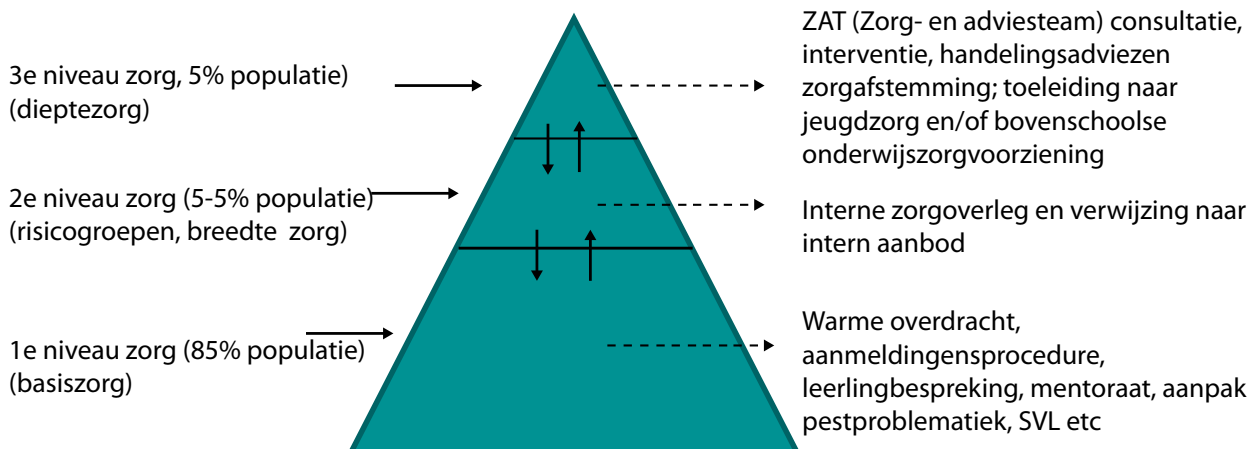
niet gebonden aan een specifieke functie: dus niet alleen de mentor en de docent, maar ook anderen zoals conciërges, leerlingen en ouders, de zorgcoördinator of externe zorgpartners kunnen in een vroeg stadium problemen signaleren. Het is zelfs wenselijk om meer bronnen te gebruiken en dat wat je ziet, signaleert, bespreekbaar te maken. Verder is het goed om je te realiseren dat er specifieke voorvallen zijn die kunnen duiden op vroege signalen van sociaal-emotionele problemen, bijvoorbeeld verzuim of grensoverschrijdend gedrag.

De kunst van het vroegsignaleren is, om dat wat je hoort en ziet te combineren met dat wat je weet over een leerling en daar dan de goede inschatting bij te maken.

Mentorkeuzes

Een mentor kan kiezen uit een paar mogelijkheden bij het begeleiden van mentorleerlingen. Voor veel leerlingen heeft de mentor zelf genoeg in huis om deskundigheid, middelen

Een puber wil niet 'iets' hebben en daarover moeten praten met een juffrouw op de tweede verdieping

Randvoorwaarden preventie en vroegsignalering

en ondersteuning te bieden. Voor anderen wil een mentor mensen in de tweede lijn kunnen raadplegen zoals leerlingbegeleiders, (ortho) pedagogen, remedial teachers, schoolmaatschappelijk werkers; mensen dus die gespecialiseerd zijn op één van de zorgterreinen, en aan de school verbonden. Zelf kan hij dan de begeleiding zelf uitvoeren en zelf de regie houden.

Er zijn ook leerlingen waarover een mentor wil overleggen op het tweede niveau, bijvoorbeeld tijdens de leerling-bespreking van de klas, het intern zorgoverleg. Daar zitten verschillende interne deskundigen bij. Dan kan de mentor kiezen om zelf de ondersteuning uit te voeren of om iemand uit het zorgteam daarvoor in te schakelen.

Ten slotte zijn er leerlingen waarvoor een mentor meer hulp nodig heeft. In elk geval spreekt hij met de ouders, die toestemming moeten geven om hun kind in het Zorg Advies Team te bespreken. Daar denken zorgexperts mee over de beste manier van ondersteuning.

Zorgstructuur

Zo ontstaat de piramide van zorg. Als deze structuur goed werkt, ontstaat een piramide waarin het ZAT niet groot is, het intern zorgoverleg veel opvangt en 85% van de begeleiding gewoon in de klas plaats vindt.

Een schema van het Nederlands Jeugdinstituut maakt deze zorgstructuur zichtbaar. Er staan pijlen van boven naar beneden en van beneden naar boven in. Met andere woorden: binnen de begeleiding van een leerling kunnen er perioden zijn waarin de mentor vooral

zelf de ondersteuning biedt, er kan een periode op volgen waarin extra hulp door derden wordt geboden en dit kan ook weer stoppen.

Basiszorg

Zoals gesteld, 85% van de begeleiding speelt zich gewoon af op het niveau van de klas. Bij deze basiszorg ligt de nadruk op het handelen van de docent. Lijkt dit nu op extra werk voor de mentor en de docent? Dat is niet de bedoeling van dit model! Het gaat veel meer om een kwaliteitsverbetering. Niet al die experts, die verder bij de leerling vandaan staan gaan aan de slag met de leerling. Ze zijn er nog wel, maar ondersteunen de mentoren en de docenten. Helpen hen goed te reflecteren op de situaties waarmee ze te maken krijgen. Dat is ook voor de tweedelijners nog vaak een omslag in denken.

Maar het is wel in het belang van de leerling. Deze heeft namelijk ook veel minder het gevoel dat hij of zij 'iets heeft', hij moet immers weer eens gaan praten met die mevrouw op de tweede verdieping. Een puber wil niet 'iets hebben' dat hem of haar van de groep onderscheidt. Ook al schreeuwt hij er – soms letterlijk – om gezien te worden.

En dat zien? Dat kunnen de meeste mentoren heel goed. Die zijn betrokken, denken aan wat een leerling nodig heeft om zich goed te kunnen ontwikkelen, zonder hem in de watten te leggen, maar juist hem sterker te laten worden. Daarnaast weten ook steeds meer mentoren de weg te vinden naar de mensen die hen de steun kunnen bieden die ze nodig hebben bij de begeleiding van de leerlingen. Een uitstekende basishouding voor een mentor.

Afspraken

Goede basiszorg begint met goed klassenmanagement, een veilig en prettig leerklimaat, aandacht voor groepsprocessen, kunnen omgaan in de klas met dyslexie, gedragsstoornissen en grensoverschrijdend gedrag. Ook horen daarbij tijdig signaleren van verzuim/te laat komen, (hanteerbare) problemen op het gebied van motivatie, leven, leren en kiezen.

Hierbij is de mentor de spil van de begeleiding, de mentor bewaakt de sfeer in de klas en is degene die optreedt als zich kleine incidenten voordoen. Binnen de leerlingbespreking per klas, voorbereid door de mentor, wordt zichtbaar gemaakt wat een leerling nodig heeft en worden handelingsafspraken gemaakt. De uitvoering van de handelingsplannen komt aan de orde: lukt het om met de afspraken te werken met de leerling, binnen de groep en door de docent? Handelingsplannen worden gemaakt in overleg of tenminste besproken met leerling en ouders. Zo nodig worden vragen geformuleerd aan het intern zorgoverleg. Als de nood hoog is kan de vraag direct aan het ZAT worden gesteld om vertraging te voorkomen.

